

Vizi László Tamás

A trianoni békediktátum aláírói az első világháborúban

Abstract

Few people know that the Hungarian government representatives, who acted as signatories at the Trianon peace dictate in the Grand Trianon palace of Versailles, had covered other roles as well during the Great War. Dr. Benárd Ágost (Welfare and Labor minister in 1920) as an army physician regiment colonel, served fifty month of front line service. and according to the medals received during the war, together with the military log of the Hungarian Royal 31st (Veszprém) Foot Regiment testify that he fought all the war years honorably and decently. His military deeds and his war letters to his son bring the war to a tangible closeness. The other signer of Trianon, Drasche-Lázár Alfréd (extraordinary ambassador and mandate minister, the vice-foreign minister in this capacity) lived the war experience at the home front. But not in ordinary circumstances and also delivered special missions. Between 1914 and 1917, in the capacity of department councilor, and after 1918 with the title of minister councilor, he directed the First Presidential department of the Prime Minister's Office. Between 1915 and 1917, he also directed the 4th (press) department of the Prime Minister's Office. He represented the Prime Minister's Office in the Military Survey Committee (Military Survey Office), which was responsible for the press control as well. Drasche-Lázár controlled the press subcommittee until Prime Minister Tisza's 1917 spring resignation, which was responsible for the entire supervision and publishing of the Hungarian press. In this capacity, he acted as the supreme censor of the state. This study will present their operations and activities during the First World War.

Keywords: Hungarian signatories, Trianon peace dictate, Benárd Ágost, Drasche-Lázár Alfréd, Eastern Front, military deeds, military enterprises, awards, Military Survey Committee, the press subcommittee, censorship.

Az első világháborút Magyarország vonatkozásában lezáró trianoni békediktátumot a magyar kormány nevében 1920. június 4-én a versailles-i Grand Trianon kastélyban¹ aláíró Dr. Benárd Ágost népjóléti és munkaügyi miniszternek, valamint Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követnek és meghatalmazott miniszternek az aláírást követő későbbi sorsa a történészek és a közvélemény érdeklődésének hiányában szinte teljesen az ismeretlenség homályába vész. A szomorú trianoni aktus kapcsán nevüket megemlítő írások legtöbbször csak annyit jegyeznek meg ró-

---

¹ A Grand Trianon (Nagy Trianon) kastélyt rózsaszín márványból készült oszlopai és külső burkolata miatt Márvány-Trianonnak is nevezik. ROMSICS Ignác: *A trianoni békeszerződés*. Osiris, Budapest, 2005. 181.

luk – nem mellékesen tévesen – hogy jelentéktelen személyiségek voltak, akik hamarosan távoztak a magyar politikai és közéletből. Csak az elmúlt években jelentek meg róluk, életük és munkásságuk egy-egy részletét bemutató hosszabb-rövidebb tanulmányok és feldolgozások,² amelyek azonban még nem álltak össze az életüket átfogóan ismertető biográfiává.

Az aláírók személyét övező viszonylagos érdektelenség Benárdnak és Drasche-Lázárnak az 1920 előtti életútjával kapcsolatosan még inkább tetten érhető. Jelen tanulmány ezt a hiányosságot kívánja pótolni azzal, hogy a trianoni diktátum aláíróinak első világháborús szerepét vizsgálja.

Drasche-Lázár Alfréd, az első világháború Sajtóalbizottságának vezetője. Az országos „főcenzor”

A trianoni aláírók közül Drasche-Lázár Alfréd volt az idősebb. Ő 1875. június 15-én született Dorogon.³ Az eredetileg Alfredus (Arthur, Béla) névre keresztelt gyermek apai részről a 18. századtól egyre sikeresebb vállalkozásokat folytató, és családi, rokoni kapcsolatok révén mind vagyonosabbá váló flamand származású Drasche család leszármazottja volt. Jövedelmük nagy részét a 19. század első felétől, mint az Esztergom és Dorog környéki kőszénbányák bérleti realizáltak, majd a családi vagyon megalapítójának számító Drasche Henrik – nem mellékesen a kis Alfréd keresztapja – által létrehozott Kőszénbánya- és Téglagyári Társulat részvénytársaság bevételei biztosították. Az édesapa, Drasche Arthur földmérőként dolgozott a családi vállalkozásban, aki az erdélyi nemesi felmenőkkel büszkélkedő Lázár Jakabnak, a selmeci Erdészeti Akadémia tanárának a lányát, Lázár Ilonát vette

² Benárd Ágostról lásd: VIZI László Tamás (2010/a): *A trianoni diktátum aláírója: a miniszter Benárd Ágoston*. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK. III. évfolyam 3. szám 2010/3. No. 10. 67-79.; VIZI László Tamás (2010/b): *Ki legyen az aláíró? Vita a minisztertanácsban a trianoni békediktátum aláíróinak személyéről*. Uo. 109-132.; VIZI László Tamás (2012/a): *Aláírta Trianont és kezdeményezte Szálasi elmeegógyászati vizsgálatát*. Bécsi Napló, XXXIII/ 2. szám. 2012. március-április. 9.; VIZI László Tamás (2012/b): *A Magyar Távirati Iroda közleménye Benárd Ágost nyugalmazott miniszter népbírói ítéletéről (1948. október 7.)*. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK. V. évf. 2. szám. 2012/2. No. 17. 42-55.; VIZI László Tamás (2014): *Ki írja alá a trianoni békét? Rubicon*, 2014/6. 70-76.; RAINER Pál: *A przeworski vasúti hídtól a trianoni palotáig, Trianontól Veszprémig: dr. vitéz szilvágyi Benárd Ágost veszprémi kapcsolatai*. Veszprémi Szemle, 2011/1. szám, 10-25.; NÉMETH György: *Ki volt Benárd Ágoston, a trianoni békeszerződés magyar aláírója?* Magyar Nemzet Online, 2008. június 7. <http://jegyzetfuzet.blogspot.com/2009/11/ki-volt-benard-agoston-trianoni.html>. 2014. szeptember. Drasche-Lázár Alfrédrol lásd: KOVÁCS Lajos: *Megkésve (és) fejtésre ítelve. Drasche-Lázár Alfréd, a romantika megcsalt unokája*. Új Forrás. 1992/2. Uó: *A miniszter író (Dorog szülötte: Drasche-Lázár Alfréd)* Dorogi Füzetek 20, 1999.; VIZI László Tamás: *Egy elfeledett magyar diplomata: Drasche-Lázár Alfréd* http://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/VEABtanulmányok/vizi_laszlo.pdf. 2014. szeptember *A felfedező tudomány*. Elektronikus formában megjelent konferenciakötet. MTA VEAB, Széchenyi István Egyetem, 2013. 1-9. <http://kgk.sze.hu/a-felfedezo-tudomany> 2014. szeptember.

³ Kovács (1992): http://www.jamk.hu/ujforras/9902_16.htm. 2014. szeptember

feleségül. Innen az uralkodó által engedélyezett, thordai előnévvel ellátott névegyesített kettős név: Drasche-Lázár.⁴

Drasche-Lázár Alfréd tanulmányait a bécsi Collegium Theresianumban kezdte, s eredetileg katonai pályára készült. Huszártiszti karrierjét a II. Vilmos német császár és porosz király nevét viselő cs. és kir. 7. huszárezredben kezdte, ahol hamarosan kitért fizikai és szellemi képességeivel. Felettesei ezért hadi akadémiára küldték, de egy baleset kettőtörte katonai karrierjét. Ezért 1897-ben, mindössze 22 évesen kérvényeznie kellett nyugdíjaztatását.⁵

Ezt követően Budapesten, majd Bécsben jogot tanult, s 1901-ben a miniszterelnökségen helyezkedett el fizetés nélküli miniszteri segédfoglalmazóként.⁶ Kiváló nyelvtudása – németül, angolul, franciául és olaszul kiválóan beszélt – szinte predesztinálta arra, hogy diplomáciai szolgálatba lépjen. 1904-ben már a külügyminisztériumban dolgozott, ahol a sikeres diplomata vizsga letétele után véglegesítették.⁷ A háború kitöréséig 1907-1908-ban, mint miniszteri segédtitkár szolgált még a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium Elnöki osztályán.⁸ 1908 januárjában „a pénzügyi igazgatás körében teljesített buzgó szolgálatai elismeréséül a koronás arany érdemkereszt”-re terjesztette fel a pénzügyi tárca vezetését is ellátó Wekerle Sándor miniszterelnök.⁹ 1909-ben Drasche-Lázár Alfréd visszatért a miniszterelnökségre. Tehetsége révén páratlan gyorsasággal emelkedett a hivatali ranglétrán. Miniszteri segédtitkári címmel- és jelleggel felruházott fogalmazóból (1909) csakhamar miniszteri segédtitkár (1910) majd miniszteri titkári címmel- és jelleggel felruházott segédtitkár (1911) lett. 1912-ben már miniszteri titkár volt, 1913-ban pedig miniszteri osztálytanácsosi, majd miniszteri tanácsosi kinevezést kapott.¹⁰

1910-ben tagja lett a Párizsban megrendezett „a munkanélküliség tárgyában tartandó” kongresszus delegátusának¹¹ és 1913-ban a kormány hozzájárulását követően a Fonciére Pesti Biztosító Intézet választmányának.¹² Előbbi megbízás egyértelműen diplomáciai jellegű volt, míg utóbbi üzletei, ami már ekkor jelezte Drasche-Lázár Alfréd más irányú érdeklődését is.

Drasche-Lázár Alfréd hivatali karrierjének csúcsára az első világháború

⁴ KOVÁCS (1992).; KOVÁCS (1999): 7-11.

⁵ KOVÁCS (1992).; KOVÁCS (1999): 12.

⁶ SZÉKELY Vera: *A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában 2. rész: M. Kir. Miniszterelnökség: A Király Személye Körüli M. Kir. Minisztérium: M. Kir. Belügyminisztérium. Forrástudományi segédletek 1.* Budapest, 1980. 14.

⁷ KOVÁCS (1999): 12.

⁸ SZÉKELY Vera: *A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában 3. rész: Magyar Királyi Pénzügyminisztérium. Forrástudományi segédletek 1.* Budapest, 1985. 46., 50.

⁹ MOL K 27 (1908. 01. 07.) 12R/17.

¹⁰ MOL K 27 (1910. 03. 18.) 26R/39.; MOL K 27 (1910. 03. 18.) 27R/39.; MOL K 27 (1912. 04. 11.) 56R/59.; MOL K 27. (1913. 11. 28.) 4R/172.; MOL K 27. (1917. 04. 16.) 4R/66.; SZÉKELY (1980): 11-12.

¹¹ MOL K 27 (1910. 07. 29.) 80R/87

¹² MOL K 27 (1913. 05-06.). 15R/160

éveiben jutott el. 1914 és 1917 között miniszteri tanácsosi címmel- és jelleggel felruházott osztálytanácsosként, majd 1918-tól miniszteri tanácsosként vezette a Miniszterelnökség I. Elnöki osztályát.¹³ 1915 és 1917 között pedig a miniszterelnöki IV. (sajtó) osztályát is irányította. Ő képviselte a Miniszterelnökséget a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumban működő Hadi Felügyelő Bizottságban¹⁴ [Hadfelügyeleti Bizottság (HB), Hadfelügyeleti Hivatal (HH)]. A Hadi Felügyelő Bizottságot 1914. július 24-én alakították meg. Hatásköre kiterjedt a háború érdekében hozott valamennyi rendelkezés végrehajtásának az ellenőrzésére, a kémkedések elhárítására, a kivitel-behozatal, valutaügyek, hadivesztéggár alóli felmentések megadására, a közlélelmzésre, a posta-és táviratforgalomra, valamint a sajtóellenőrzésre.¹⁵ Ez utóbbi kérdéskör volt az, amiben Drasche-Lázár Alfréd, mint a miniszterelnökség sajtóosztályának vezetője igazán exponálta magát.

Drasche-Lázár egészen 1917 tavaszáig, Tisza István lemondásáig vezette és irányította a Hadi Felügyelő Bizottság részeként működő és a teljes magyarországi sajtót ellenőrző és a kiadást szabályozó Sajtóalbizottságot [HFBSAB, SAB].¹⁶ A Hadi Felügyelő Bizottság kötelékébe tartozó Sajtóalbizottságot a 1914. július 27-én hozták létre Tisza István miniszterelnök és Hazai Samu honvédelmi miniszter közös döntésének következtében. Létrehozását leginkább az a cél motiválta, hogy a háborús viszonyok között a hazai sajtó elkerülhetetlen ellenőrzését és irányítását egy egységes szempontok alapján működő központi szerv végezze.¹⁷ A Drasche-Lázár Alfréd vezette Sajtóalbizottság feladata volt többek között, hogy az országban megjelenő valamennyi sajtó- és nyomdatermék – beleértve a szórólapokat és a plakátokat is – még a megjelenésük előtt bemutatásra kerüljenek, s hogy a kiadók csak a központilag hozzájuk eljuttatott híreket közöljék. De ellenőrizte a Sajtóalbizottság az egyes sajtótermékek levelezési rovatait, a frontkatonákról szóló híreket, s valamennyi olyan megjelenő információt, amelyek a csapatmozgásokról, vagy a piaci árakról szóltak. A Sajtóalbizottság kötelezte továbbá a lapokat, hogy a hírek előtt közöljék annak forrását is. Nevezetesen azt, hogy a közlés alapja „*az MTI jelentése, [amely] a Sajtóalbizottság engedélyével*” történik.¹⁸

Drasche-Lázár Alfréd tehát, mint a Sajtóalbizottság vezetője, ebben a minőségében valóságos országos „*főcenzorként*” működött. Megjegyzendő tény, hogy ezt a tevékenységét „*páratlan hozzáértéssel és olyan tapintattal végezte*”¹⁹ hogy arról nemcsak a kormánypárti, hanem még az ellenzéki sajtó is

¹³ SZÉKELY (1980): 10-14., 90.;

¹⁴ SZIJJ Jolán (főszerk.)-RAVASZ István (szerk.): *Magyarország az első világháborúban*. PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 2000. 225-226.

¹⁵ Uo. 225.

¹⁶ Uo. 604-605.

¹⁷ Uo. 604.

¹⁸ Uo. 604-605.

¹⁹ KOVÁCS (1992)

elismeréssel szólott.²⁰ Álljon itt erre két példa. Az első a heti rendszerességgel megjelenő *Nagyszombati Újság* 1915. augusztusi számának 2. oldaláról, mely még akkor is informatív értékkel bír Drasche-Lázár Alfréd sajtóirányítási munkásságára nézve, ha a forráskritika szempontjait figyelembe véve joggal feltételezhető, hogy a szerző nem fukarkodott a hatalom felé tett kötelező fordulatokkal és nyilvánvaló szervilizmussal: „A miniszterelnökségi sajtóiroda ezer táviratot küldött lapunknak! Ezer távirat egy év alatt. Százezer igaz szó a közönséghez, amelynek ma kétségtelenül az újság az élető eleme, a kenyere és vigasztalása. Ez az ezer távirat őszinte hódolatra készítet bennünket is a hivatása magaslatán álló Miniszterelnöki Sajtóirodával szemben, amely a mai éra alatt, amióta a minden hivatásos újságíró szemében nagyrabecsült Drasche Lázár Alfréd áll az élén, igazán azzá vált, ami a lényege: a magyar sajtó irányítójává, a vidéki hivatalos újságírás irányítójává.”²¹

A másik vélemény írója Krúdy Gyula, aki a *Magyarország* 1917. január 17-i számában így vélekedett Drasche-Lázár sajtóirányító szerepéről: „[...] e példátlan elfoglaltságában, országos gondokban [...] az ellenzéki sajtóval való örökös küzdelemben [...] soha egy szempillantásra sem árulta el, hogy fáradt, ideges, vagy türelmetlen [...] Előkelő szolgálatkészséggel, a magyar úriférfi született nobilitással intézte nagyfontosságú teendőit.”²²

Drasche-Lázár számára a sajtóirányítás és a nyomdai kiadványok feletti kormányzati ellenőrzés igazán testhez álló feladatnak bizonyult. Mindig is nagy vonzódást érzett a szépirodalom iránt, kiváló kapcsolatokat ápolt szerkesztőkkel, kiadvállalatok tulajdonosaival. Írói, irodalmi szárnypróbálgatásain is túl volt már ekkor. Az 1900-as évek elejétől, közepétől a fővárosi lapokban sorra jelentek meg tárcái, novellái, színművei, s még a háború előtt napvilágot látott első önálló kötete. Szépirodalmi munkásságát a háború alatt is folytatta, s a megszülető magyar filmipart szövegkönyvek írásával segítette.²³

Drasche-Lázár Alfréd, a Miniszterelnökség Elnöki osztályának vezetőjeként még egy fontos, lényeges és egyben politikai szempontból rendkívüli jelentőségű bizalmi feladatot is ellátott. Részt vett a kormány ülésein és 1917. május 8-ig ő vezette a minisztertanács jegyzőkönyveit.²⁴

Az első világháború alatti munkásságáért, a sajtóosztálynak közmegelegedésre történő vezetéséért e „rendkívüli munkakörben szerzett kiváló és buzgó

---

²⁰ SZABÓ Dániel: *A nemzeti áldozatkészség szobra (Avagy fából vaskatona)* Kultuszok és kultusz-helyek. Budapesti Negyed 3. (1994. tavasz) 73.

²¹ SZABÓ (1994): 73.

²² Krúdy véleményét idézi KOVÁCS (1999): 13.

²³ KOVÁCS (1992); *Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei* 17. „... Munkát, szellemet, észt” II.: *Az iskolán kívüli népművelés Hajdú-Bihar megyében 1944-1956*. Debrecen, 1981. 124.

²⁴ MOL K 27 (1917. 05. 08.) 82R/83.; IVÁNYI Emma: *Magyar minisztertanácsi jegyzőkönyvek az első világháború korából 1914-1918*. Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 8. Budapest, 1960. 32.; KOMJÁTHY Miklós (1966/a): *Protokolle des Gemeinsamen Ministerrates der Österreichisch-Ungarischen Monarchie (1914-1918)* Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 10. Budapest. 135.; KOMJÁTHY Miklós (1966/b): *Az osztrák-magyar monarchia közös minisztertanácsa (kormányzattörténeti és irattani vázlat)* Budapest. 151.

érdemei elismeréséül” a miniszterelnök Drasche-Lázár Alfrédot 1915-ben és 1917-ben is felterjesztette a Lipót-rend lovagkeresztjére.²⁵ 1917 nyarán Drasche-Lázár Alfrédot negyedmagával együtt a polgári hadi érdemkereszt II. osztályára is felterjesztette a kormányfő.²⁶

Az 1918-as katonai összeomlás és az azt követő október végi politikai fordulat Drasche-Lázár Alfrédot is új helyre és új helyzet elé állította. Az önálló magyar külügyminisztérium megszervezésével és adminisztratív vezetésével megbízott Harrer Ferencnek²⁷ szüksége volt a kormányzati adminisztrációban jártas, diplomáciai vizsgával rendelkező, több nyelvet is magas szinten beszélő, fegyelmezett állami hivatalnokra. Drasche-Lázár elhagyta a miniszterelnökséget, s az újonnan szerveződő magyar külügyminisztériumba került, ahol „Az önálló magyar külügyi igazgatásról” szóló, 1918. december 15-én kiadott 1918. évi V. néptörvény²⁸ értelmében létrehozott öt főosztály közül Harrer az igazgatási főosztály megszervezését és vezetését bízta Drasche-Lázár Alfrédra.²⁹

Drasche-Lázár Alfréd 1919. március 21-ét követően is a külügyben maradt, s csak 1919. július 2-án távozott a külügyi szolgálatból.³⁰ A kommün további napjait Balatonfüreden vészelte át.³¹ A politikai helyzetet folyamatosan figyelte, barátaival és családtagjaival rendszeres kapcsolatot tartott,³² aktív ellenforradalmi tevékenységet azonban bizonyíthatóan nem folytatott.

Az viszont tény és dokumentálható, hogy a néhány hónapos kényszerű távollét után 1919 szeptemberében már újra a Külügyminisztérium apparátusában találjuk Drasche-Lázár Alfrédot. 1919. szeptember 5-én, mint a Külügyminisztérium vezetésével megbízott államtitkár adott ki rendeletet igazoló fegyelmi bizottság felállításáról.³³ Minden bizonnyal közreműködött a kommün alatt szerepet vállaló magasabb állású, s ezért eltávolítandó tisztviselőkről készített lista összeállításában. Az ennek alapján készített javaslatot aztán Teleki Pál külügyminiszter 1920. július 30-án terjesztette fel Horthy Miklós kormányzóhoz.³⁴

²⁵ MOL K 27 (1915. 10. 19.) 4R/100.; MOL K 27 (1917. 05. 26.) 5R/69.

²⁶ MOL K 27 (1917. 08. 10.) 5R/131.; MOL K 27 (1917. 08. 10.) 6R/131.; MOL K 27 (1917. 08. 10.) 7R/131.

²⁷ BÖLÖNY József-HUBAI László: *Magyarország kormányai 1848-2004*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 90., 131., 214., 337.

²⁸ Az önálló magyar külügyi igazgatásról szóló 1918. évi V. néptörvény 1918. december 13-án kelteződött, s december 15-én került kiadásra. <http://www.polhist.hu/regi/koztars/index.php?fkod=21&fid=2> 2014. szeptember

²⁹ HARRER Ferenc: *Egy magyar polgár élete*. I. kötet. Gondolat Kiadó, Budapest, 1968. 385.

³⁰ PRITZ Pál: *A magyar külügyminisztérium története a húszas évek első felében*. IN: HORVÁTH Pál és RÉVÉSZ T. Mihály (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet. Bolgár Elek-Emlékkönyv*. Budapest, 1983. 199.

³¹ KOVÁCS (1999): 13-14.

³² Uo. 13-14.

³³ NAGY Ferenc-G. VASS István: *Iratok a magyar külügyi szolgálat történetéhez, 1918-1945*. Az iratokat válogatta, szerkesztette és jegyzetekkel ellátta: PRITZ Pál. Budapest, 1994. 528. Levéltári Közlemények, 67. 1996/1-2. szám. 170.

³⁴ Uo. 170.

Amikor tehát 1920 májusában végleg eldőlt, hogy a magyar kormány a nemzetközi nyomásnak engedve aláírja az első világháborút lezáró békeszerződést, s ezt Teleki Pál külügyminiszter nem vállalhatja,³⁵ kézenfekvő megoldásnak tűnt, hogy azt helyette a Külügyminisztérium adminisztratív vezetésével megbízott államtitkárnak, a fegyelmezett állami tisztségviselő hírében álló Drasche-Lázár Alfrédnak kell megtennie.

Drasche-Lázár Alfréd neve, mint lehetséges aláíróé, először az 1920. május 27-i minisztertanácson, magától a miniszterelnöktől hangzott el először.³⁶ Teleki Pál külügyminiszter ezt másnap, május 28-i hozzászólásában azzal egészítette ki, „*hogy biztos értesülése van, hogy [Drasche-Lázár Alfréd – VLT] hajlandó kimenni Párizsba a békét aláírni.*”³⁷ Telekinek ezt a kormányülé- sen elhangzott bejelentését minden bizonnyal megelőzte egy Drasche-Lázárral folytatott személyes megbeszélés, ahol a külügyminiszter egyszerűen meggyőzhette, de akár utasíthatta is helyettesét arról, hogy mint a Külügyminisztérium adminisztratív vezetésével megbízott államtitkárnak ezt a feladatot – amennyiben a minisztertanács így dönt – hivatali beosztásánál fogva vállalnia kell. Drasche-Lázár Alfréd tehát nem önként vállalta ezt a hálátlan feladatot, hanem a Külügyminisztériumban betöltött hivatali pozíciójánál fogva, fegyelmezett állami tisztviselőként tudomásul vette és végrehajtotta a minisztertanács által hozott személyi döntést.

Az ezredorvos Benárd Ágost az első világháborúban

A minisztertanács által a trianoni békediktátum aláírásával megbízott Drasche-Lázár Alfrédnál öt évvel fiatalabb Benárd Ágost egészen más utat járt be 1920-ig. Benárd (August, Philipp Benárd von Szilvágy) 1880. január 3-án született Budapesten. A Benárd család eredetéről jelenleg csupán annyit tudunk – ezt is csak a családi emlékezetből – hogy ősük, vagy őseik minden valószínűség szerint francia földről érkezhettek a Magyar Királyság területére. Egyes leszármazotti vélemények szerint Elzász-Lotaringiából, vagy Lyonból³⁸ jöttek, mások állítása szerint Dijonból.³⁹ De még a dél-németalföldi vallóniai eredetre is találunk családi utalást.⁴⁰ Hogy melyik lehet a valós, és hogy ez pontosan mikor történt, s milyen okok indították a Benárdok ősét, vagy őseit arra, hogy elhagyják otthonukat és új hazát válasszanak maguknak, az további kutatásokat igényel. Nem kizárható azonban az sem, hogy az 1792-ben megindult francia háborúk következtében a Magyar Királyság területére internált és fogságba kerülése előtt a 104. gyalogezredben (1. B. de la Charente) szolgálatot tel-

³⁵ VIZI (2010/b): 114-121.

³⁶ MOL K 27 (1920. 05. 27.) 27R/55.; Vizi 2010/4. 117.

³⁷ MOL K 27 (1920. 05. 28.) 8R/26.; Vizi 2010/4. 120.

³⁸ Benárd Nikolett (Hegyhátszentpéter) szíves közlése.

³⁹ Ifj. Benárd Ágost (Szingapúr) szíves közlése.

⁴⁰ Dr. Arday Lajosnak (Budapest) Dr. Benárd Miklós barátjának szíves közlése.

jesítő Jean-Louis Benard francia alhadnagy⁴¹ személyében ragadhatjuk meg a magyarországi Benárdok őseit. A katonai alakulat elnevezéséből arra következtethetünk, hogy Jean-Louis Benard a Franciaország nyugati, délnyugati részén található Charente département-ből származott. Mint hadifoglyot, Nagyváradon, Kiscellben, az Újépületben és Gyulafehérváron tartották internálva.⁴² Benard alhadnagyot valószínűleg az utolsó internálási helyéről, Gyulafehérvárról bocsátották el 1797-ben. Természetesen nem zárható ki, hogy jó néhány francia hadifogoly – köztük talán Jean-Louis Benard is – Magyarországon maradt és letelepedett. Ehhez azonban engedélyért és felsőfokú jóváhagyásért kellett folyamodni az uralkodóhoz.⁴³ Addig, amíg Jean-Louis Benard esetében ilyen folyamodvány, uralkodói jóváhagyás vagy egyéb bizonyító erejű dokumentum nem kerül elő, ezt a lehetséges családi „szálat” csupán feltételezésként kezelhetjük. Ami azonban mindenképpen figyelemre érdemes, hogy a 18-19. század fordulóján született Benárd fiúk közül többen is a francia Louis név magyar változatát, a Lajos keresztnévet kapták.

A Benárd család első, bizonyíthatóan már Magyarországon letelepedett tagja – a család tulajdonában lévő dokumentumból⁴⁴ következtethetően – Benárd Lajos volt, aki a Baranya megyei Szászváron, vagy annak környékén illetékes-séggel bíró Nosedá család lányát, az 1798-as születésű Nosedá Franciskát vette feleségül. A Benárd Lajos és Nosedá Franciska házasságából 1827-ben született ifj. Benárd Lajos.⁴⁵ Benárd Lajos huszonnégy évesen, 1851. október 5-én nősült először.⁴⁶ A nála öt évvel fiatalabb, 1822. október 24-én, Péterváradon született báró Testa Augustát vezette oltár elé.⁴⁷ Ágost-Adolf nevű első gyermekük – a trianoni békeszerződést aláíró későbbi munkaügyi és népjóléti miniszter édesapja – Temesváron látta meg a napvilágot, 1853. május 28-án.⁴⁸

A hivatali ranglétra vidéki lépcsőfokait minden bizonnyal szorgalmasan s lelkiismeretesen végigjáró Benárd Lajos előtt a kiegyezés esztendeje nyitotta meg a további érvényesülés útját azzal, hogy 1867-ben Pest-Budán, a központi államigazgatásban kínáltak neki munkát. Így került, mint polgári alkalmazott a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumba, ami az állami tisztviselői karrier szempontjából jelentős előre lépést jelentett.⁴⁹

⁴¹ LENKEFI Ferenc: *Kakas a kasban. Francia hadifoglyok Magyarországon az első koalíciós háború idején 1793-1797.* PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 2000. 246.

⁴² Lenkefi (2000): 246.

⁴³ Lenkefi Ferenc (Budapest-Bécs) szíves közlése.

⁴⁴ Gyászjelentés Özv. Szilvágyi Benárd Lajosné haláláról és temetéséről. Szászvár, 1887. december 7. [A dokumentum Benárd András (Budapest) tulajdonában]

⁴⁵ Budapest Főváros Levéltára (BFL) XXV.1.a 3557 – 1947. 209.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Kivonat a Csanád egyházmegyébe és Temes vármegyébe kebelezett temesvár józsefvárosi r. kath. plébániai egyház kereszteltek anyakönyvéből. III. könyv 33. lap. 1150. szám. 1904. (A dokumentum Benárd Nikolett tulajdonában.)

⁴⁹ SZÉKELY Vera: *A központi államigazgatás tisztviselői a dualizmus korában. 1. rész: Magyar*

Munkáját minden bizonynal feljebbvalói meglegedésére végezhetette, hiszen két év múlva, 1869-ben miniszteri osztálytanácsosi kinevezést kapott, és az elbocsátásokat, kivándorlást és póttartalékosok ügyeit kezelő 3. ügyosztály vezetője lett. Ebben a munkakörben 1871-ig maradt. 1872-ben, továbbra is ügyosztályvezetőként, egy a korábbiakhoz képest lényegesen fontosabb beosztásba került. Az 5. ügyosztály irányítását bízták rá, ahol a hadkiegészítés, az önkéntesek, és a véderő elleni visszaélések kerültek hivatali hatáskörébe.⁵⁰

Az ügyosztályt Benárd Lajos kiválóan és hiba nélkül vezethette, amit felletesei egyrészt azzal honoráltak, hogy miniszteri tanácsossá léptették elő,⁵¹ másrészt pedig kezdeményezték számára a nemesi cím adományozását. I. Ferenc József a felterjesztést jóváhagyta és Benárd Lajosnak a minisztériumi szolgálatba lépése tizedik évfordulóján, 1877. július 22-én Schönbrunnban nemesi címet, az ezzel járó címert és a szilvágyi előnevet adományozta.⁵²

Benárd Lajos az 1880-as évek elején tovább lépett előre a minisztériumi hivatali ranglétrán. 1882-83-ban a IV. ügycsoport, majd 1884-ben az V. ügycsoport főnökeként a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium felső vezetői körében találjuk.⁵³ Benárd Lajos tizenhét éven keresztül, 1884-ig szolgált a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumban. Neve ebben az évben fordul elő utoljára a minisztériumi tisztségviselők között.⁵⁴

Benárd Lajos, báró Testa Augustától 1853. május 28-án, Temesváron született legidősebb, August (Ágost) nevű, fiát katonai pályára szánta. Érdekességként megjegyzendő, hogy a róla 1891-ben kiállított katonai „*Minősítőényi táblázat*” német nyelvű változatán az August, míg a magyar nyelvűn a Gusztáv név szerepel, melyet áthúztak és fölé írták, hogy Ágost.⁵⁵ A Benárd család későbbi, Ágost nevű leszármazottainak esetében is rendszeresen előfordul – a sajtóhíreken kívül még hivatalos iratokban és történeti munkákban is – hogy a Gusztáv név szinonimájának is tekinthető Ágostonként említik őket annak ellenére, hogy az Augustként keresztelt fiúk a magyar utónév használat szabályai szerint nem Gusztávok, vagy Ágostonok, hanem Ágostok.

Az apai döntés értelmében Benárd Ágost előbb az alsó-ausztriai hainburgi hadapródiskola növendéke lett, majd annak elvégzése után, 1869-ben a bécsi Műszaki Katonai Akadémia Militär Ingenieur (hadmérnöki) fakultására került. Tanulmányainak 1873-ban jó eredménnyel történt elvégzését követően a Lipót főherceg nevét viselő 2. hadmérnöki ezredhez vezé-

---

Királyi Honvédelmi Minisztérium. Forrástudományi segédletek 1. Budapest, 1979. 13., 58.

⁵⁰ Uo. 13., 58.

⁵¹ Uo. 11.

⁵² GERŐ József: *A Királyi Könyvek. Az I. Ferenc József és IV. Károly által 1867-től 1918-ig adományozott nemességek, főnemességek, előnevek és címerek jegyzéke.* Budapest, 1940. 20. LXIX. 359.; Az uralkodó által adományozott nemesi oklevél és címer Benárd András (Budapest) tulajdonában.

⁵³ SZÉKELY (1979): 11.

⁵⁴ Székely (1979): 11., 13., 58.

⁵⁵ HL AKVI 18497.

nyelték, ahol 1873. szeptember 1-jén tízévi sor,- és kétévi honvédségi szolgálati kötelezettség mellett hadnaggyá avatták. Négy év szolgálatot követően 1877-ben főhadnaggyá léptették elő.⁵⁶

A minden bizonnyal jó megjelenésű, húszas éveinek közepén járó, főhadnaggyá frissen kinevezett és apja révén immáron nemesi címmel is rendelkező Benárd Ágost hamarosan megnősült. A menyasszony, a vőlegénynél három évvel fiatalabb, 1850. május 19-én, Budapesten született Kölber Ilona, az ismert udvari kocsi(hintó)gyáros pákai Kölber Fülöp lánya volt.⁵⁷ Házasságuk első gyermekeként született Budapesten 1880. január 3-án a későbbi munkaügyi és népjóléti miniszter, a trianoni békediktátumot aláíró Benárd Ágost.

Benárd Ágost a budapesti piarista gimnáziumban érettségizett 1898-ban⁵⁸ majd a Magyar Királyi (Pázmány Péter) Tudományegyetem Orvostudományi Karán szerzett orvosi oklevelet 1905-ben.⁵⁹ A sebészi ismereteket a Magyar Sebészársaság alapítójától, az egyetem sebészeti tanszékének helyettesétől, Dollinger Gyulától⁶⁰ sajátította el. Dollinger azonban – aki katonai főorvosként részt vett Bosznia-Hercegovina 1878-as okkupációjában – nemcsak a polgári, hanem a hadisebészettel⁶¹ is megismertette tanítványait, amit Benárd az első világháborús frontszolgálatok során hasznosított.

Benárd politikai és világnézeti elkötelezettsége már az egyetemi évek alatt a keresztény értékrend mellett a következetes kiállásáról tanúskodott. Részt vállalt az egyetemi Kereszt Mozgalomban,⁶² amiért kis híján eltávolították az egyetemről. Az orvosi diploma megszerzését követően Benárd elsősorban sebészi és belgyógyász praxist folytatott, s közben műtős szakismeretekre is szert tett. Benárd az egy éves önkéntes katonai szolgálatát a jogszabályi előírások szerint teljesítette. Mint orvosnövendék, fél évet katonai állományban, fél évet pedig az orvosi oklevél megszerzése után segédorvos-helyettesi minőségben szolgált.⁶³ Utóbbi kötelezettségének 1910 után

⁵⁶ HL AKVI 18497.

⁵⁷ BFL XXV.1.a 3557 – 1947. 209.; Kölber Ilona keresztlevele. Esztergom főegyházmegye. Budapesti –terézvárosi Plébánia, 1939. augusztus 23. (A dokumentum Benárd Nikolett tulajdonában.)

⁵⁸ Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára. Budapesti Gimnázium Levéltára. Érettségi névkönyvek 1892 szeptemberétől 1905 júniusáig. 1898. május-június 2. sorszám. 470. sorszámú bizonyítvány.

⁵⁹ Semmelweis Egyetem Központi Levéltára 1/f. az Orvostudományi Karon végzett hallgatók jegyzéke 6. kötet. Egyetemes orvosdoktorok aranykönyve (diplomanyilvántartása) 1878/79-1926/27. 410. 3837. sorszám.

⁶⁰ SZIJJ-RAVASZ: 132.

⁶¹ A katonasebész-képzés előzményeire lásd KISS Gábor: Orvosok a M. Kir. Honvédségben (1868-1918) http://www.orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/3.8.5/2005_190_193_kiss_gabor_orvosok_magyar.pdf. 2014. szeptember.

⁶² HINDY Zoltán: *A diadalmas Kereszt ünnepe*. Nemzeti Ujság, 1931. március 13. 15. old.; [Aláírás és szignó nélkül], *Benárd Ágost a szegedi egyetem nemzeti keresztjéért*. Veszprémvármegye, 1936. március 1. 2.

⁶³ KISS Gábor: *Orvosok a M. Kir. Honvédségben (1868-1918)* www.orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/3.8.5/2005_190_193_kiss_gabor_orvo

tett eleget, s 1911. december 31-ével segédorvosként a honvéd orvosi tisztikar állományába került. Egyúttal a cs. és kir. közös hadsereg tartalékából, a 38. tábori tüzérezredtől áthelyezték a m. kir. honvédség tartalékába, és segédorvosi kinevezést kapott a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezredhez.⁶⁴

Benárd a honvédorvosi ismétlő-tanfolyam jogutódának számítva, a m. kir. budapesti helyőrségi kórházzal egyesített m. kir. honvédorvosi alkalmazó iskolát, ahol elméleti és gyakorlati tárgyak egész sorát tanulta, 1912-13-ban végezte el. Ennek során legalább egy „*honvédorvosi gyakorló utazáson*” kellett részt vennie és azon eredményesen megfelelnie. A nyári hónapokban szervezett és legalább egy hetes terepgyakorlaton a résztvevő honvéd orvosok gyakorolták a tábori egészségügyi szolgálat vezetését, részt vettek a katonai kiképzésben, és közben lovagló tudásukat is fejlesztették.⁶⁵ A honvédorvosi alkalmazó iskola végzése mellett Benárd tovább folytatta civil orvosi praxisát is és a m. kir. budapesti helyőrségi kórházban töltött gyakorlata mellett a budapesti munkásbiztosító orvosaként tovább dolgozott.

Dr. Benárd Ágostot 1913. november 1-vel 3. rangszámmal tartalékos főorvossá nevezték ki a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezredhez.⁶⁶ 1913. december 31-i hatállyal saját kérelmére szolgálaton kívüli viszonyba helyezték. Benárd azonban nem sokáig élvezhette a civil orvosok egyáltalán nem könnyű életét. A világháború kitörését követően 1914. augusztus 10-i hatállyal áthelyezték a „*m. kir. honvédség tartalékába*” mint a „*budapesti honvéd térparancsnokság nyilvántartásában álló szolgálatonkívüli viszonybeli*” főorvost. Ezt követően, mint tartalékos főorvost, 1914. szeptember 1-vel, 7. rangszámmal a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezred ezredorvosává nevezték ki.⁶⁷ Ezzel kezdetét vette Benárd Ágost ötven havi első világháborús törzsorvosi frontszolgálat, melyet a jelenlegi forrásaink szerint a keleti fronton teljesített, s hosszabb időre nem került tartalékba. Sebészként azonban minden bizonnyal intenzíven élte meg a háború összes borzalmát. A gyalogezredbe a többi fegyvernemhez hasonlóan 1 orvos, 2 ápoló valamint századonként 1 egészségügyi altiszt és 4 sebesültvivő katona tartozott.⁶⁸ Benárd ezredorvosi minőségében tehát akár 20-30 embernek is parancsolt, s felügyelte a tábori gyógyszerterát is.

---

sok_magyar.pdf. 2014. szeptember

⁶⁴ Rendeleti Közlöny. A Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes ügyek. 44. szám. 1911. december 7. 410-411.

⁶⁵ KISS Gábor: *A m. kir. honvédség orvosi tisztikara 1868–1914*. AD ACTA. A Hadtörténelmi Levéltár évkönyve 1999. Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok. Sorozatszerkesztő dr. SZIJJ Jolán. Szerkesztette: dr. LENKEFI Ferenc. PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 1999. <http://mek.oszk.hu/04800/04870/html/#d1e1157>. 2014. szeptember

⁶⁶ Rendeleti Közlöny. A Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes ügyek. 59. szám. 1913. október 4. 570.

⁶⁷ Rendeleti Közlöny. A Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes ügyek. 54. szám. 1914. szeptember 12. 461.

⁶⁸ RAVASZ István (szerk.): *„Boldogtalan hadiidők” avagy: Ami a „boldog békeidők” után következett. 1914-1918*. HM Hadtörténelmi Intézet, Budapest, 2005. 199.

Benárd ugyan nem tartózkodott mindig közvetlenül a fronton – bár erre is találunk számos adatot – hanem a frontvonal mögött mintegy 10-15 kilométerre települt és a hadsereg mozgását állandóan követő tábori kórházakban dolgozott. Ezt a munkát nagyban nehezítette, hogy az orosz hadszíntér kevésbé volt merev, mint az állóháborúkról elhíresült nyugati front. A keleti síkságokon az arcvonalak kevésbé voltak zártak és statikusak a támadásokkal szemben, így azok folyamatos változásban voltak, sőt a komolyabb offenzívák akár több száz kilométerrel is eltolták a frontvonalat. Ehhez a helyzethez az egészségügyi szervezetnek is azonnal alkalmazkodnia kellett, ami a tábori kórházak szinte állandó és folyamatos áttelepülését jelentette. A tábori kórházak személyzetének és parancsnokának ezáltal meg kellett felelnie a mobilizáció és flexibilitás minden követelményének.⁶⁹

Mikor a harcok szüneteltek, az ezred segélyhelyekről indultak el a sebesültvivők az egészségügyi altisztek vagy az ezredorvos vezetésével, hogy felderítsék a csatamezőn a sebesülteket és a segélyhelyekre szállítsák őket. Ha a körülmények nem engedték az azonnali hátraszállítást, akkor egy, az ellenséges tűztől lehetőleg védett helyen gyűjtötték össze a sebesülteket.⁷⁰ Az is gyakran előfordult, hogy fedezék nélkül kezdték el a sebesültek ellátását, s ilyenkor nem sokat ért a nagy vörös kereszt lobogtatása, és az orvosok és ápolók bátor helytállására volt szükség.

A hadsereg, ahol Benárd szolgált nem volt éppen a legfelszereltebb, s ütőképességét szervezeti hiányosságok is nehezítették. Egészségügyi szolgálata viszont mind békében mind háborúban példaértékű volt. Ez a szervezet jó felépítéséből és a kitűnő személyzeti állományból adódott.⁷¹

Az orosz frontra frissen kivonuló Benárd Ágost tartalékos ezredorvos neve először 1914 októberében, a galíciai (urzejowicei) harcok során vált ismertté, amikor október 10-én egy felderítő huszár osztagot vezetve, még a támadó honvédelakulatok megérkezése előtt „Hallatlan vakmerőséggel és igen ügyesen vezetve csapatát”⁷² benyomult Urzejowice településre. A váratlan rajtaütés eredményeként az orosz tábori őrsöt foglyul ejtette „és megkezdte a faluban tartózkodó orosz erők felgöngyölítését.”⁷³ Hiába voltak túlerőben a települést megszállva tartó orosz csapatok, a meglepetésszerű támadásra nem tudtak érdemben reagálni, s mire a 31. honvéd gyalogezred alakulatai a fa-

⁶⁹ CZÉTÉNYI Balázs: *Hét évtized Benárd Ágoston életútján keresztül*. Szakdolgozat. Készült a Kodolányi János Főiskola, Társadalomtudományi Tanszékén. Konzulens Vizi László Tamás. Székesfehérvár, 2006. 23.

⁷⁰ RAVASZ (2005): 199.o.

⁷¹ SVÉD László: *A magyar katona-egészségügy története 1914-1918*. Kézirat a szerző tulajdonában.

⁷² HERCZEGH Géza (1936): *A m. kir. Veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és a 79. honvéd menet zászlóalj, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története*. Kiadja a volt 31. honvéd gyalogezred Bajtársi Szövetsége megbízásából Sárik Gyula és Géza Könyvnyomdai Műintézete. Cegléd, 1936. 89-90.

⁷³ Uo. 90.

luba megérkeztek, a Benárd Ágost vezette huszár osztag mintegy 300 orosz katonát fogságba ejtett.⁷⁴ Arra a kérdésre, hogy Benárd Ágost, aki ezredorvosként az arcvonal mögött várhatta volna ki a támadó alakulatok előnyomulását, vajon miért vett részt és miért vállalkozott egy ilyen nem kevés veszélyt rejtő rajtaütés vezetésére, a 31. veszprémi honvéd gyalogezred ezredtörténete két okot sorol fel. Az egyik, hogy „*orvosi munkája hátul nem lévén, önként jelentkezett erre a felderítő szolgálatra.*”⁷⁵ A feladat önkéntes vállalása aligha vitatható, de az, hogy a támadás közepette ne lettek volna orvosi teendői, aligha elképzelhető. Inkább magyarázható Benárd önkéntes vállalkozása azzal a másik érveléssel, miszerint „*Ósi magyar virtussal telített vére hajította az ily vállalkozásokban való részvételre [...]*”⁷⁶ Megjegyzendő, hogy Benárd Ágost életének korábbi és későbbi időszakában is számos olyan esettel találkozunk, amit csak ezzel a találóan „*magyar virtussal telített vérrrel*”, mint sajátosan benárdi személyiségjeggyel lehet megmagyarázni. Természetesen az sem kizárható, hogy a harmincas éveinek közepén járó Benárd valamilyen más okból – ami lehetett akár magánéletbeli is – kereste, kereshette az ilyen vagy ehhez hasonló kritikust, akár halál közeli helyzeteket.

Erre utal Benárdnak a második galíciai visszavonulás során 1914. november 5-én tanúsított magatartása is. A Mleccka folyón átkelő, azon visszavonuló 31-esek után, a Przewosknál a folyót átívelő vasúti hidat az orosz előnyomulás lassításának érdekében felrobbantandónak ítélte a hadvezetés. A parancs értelmében a hidat a hidászok előkészítették a robbantásra és már a gyújtózsínort is meggyújtották, amikor a túlparton megjelent egy huszárosztag élén Benárd Ágost ezredorvos. A hidászok azonnal figyelmeztették Benárdot, hogy a híd másodperceken belül a levegőbe fog repülni, de az ezredorvos habozás nélkül a hidra lovagolt. Benárd a pillanat töredéke alatt felmérhette, hogy vagy megkísérli a lehetetlent, vagy orosz hadifogságba kerül. Benárdnak szerencséje volt. Sikeresen átért a túlsó partra, s abban a pillanatban a híd felrobbant. A légnyomás az ezredorvost lovával együtt felborította, de Benárd néhány könnyebb karcolással megúsza a vakmerő vállalkozást. A túlsó parton maradtak azonban orosz fogságba kerültek.⁷⁷

Ezúttal is adódik a kérdés, hogy vajon miért érkezett késve, az ezred főerőitől lemaradva a Benárd vezette huszárosztag? A lehetséges magyarázatok a következők: mint ezredorvos, kötelességének tekintette a visszavonulók után a harcteret átkutatni, az esetlegesen ott maradt sebesülteket ellátni, ami természetesen vezetett, vezethetett a lemaradásához. Nem kizárt azonban az sem, hogy az urzejowicei akcióhoz hasonlóan, ezúttal is valamilyen önként vállalt felderítő akciót vezetett. Erre utal, hogy akárcsak

---

⁷⁴ Uo. 90.

⁷⁵ Uo. 89.

⁷⁶ Uo. 89.

⁷⁷ Uo. 109.

Urzejowicénél, most is egy huszárosztag élén érkezett meg az éppen felrobantás előtti przeworski hídhöz. Természetesen az sem kizárható, hogy valamilyen más, ismeretlen okból maradtak le visszavonuló egységeiktől. Bármelyik magyarázat is legyen igaz, Benárdnak a przeworski hídon történő „halállovaglása” a visszavonulás bravúros eseménye volt, amely Benárd halálmegvető bátorságát igazolja.

1914 decemberében ismét a harcok sűrűjében, közvetlenül a frontvonalban találjuk Benárd Ágostot. Ezúttal mint ezredorvos vétette magát észre, s egyúttal kiérdemelte előjáróinak az elismerését is. A kitüntetési javaslat szerint: „Az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartása elismerésüül: dr. Benárd Ágoston 17. honvéd gyalogezredbeli tartalékos ezredorvosnak a legfelső dicséret elismerés tudtul adassék”⁷⁸ Az eredetileg német nyelvű kitüntetési javaslat magyar nyelvű fordítása a következő:

„Dr. BENÁRD Ágoston 17. h. gy. ezr.-beli tr. Ezredorvos

Oszt. o.of.

A m.kir.4.h.h.ezr.KITÜNTETÉSI JAVASLATA 1914. December

Az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartása elismerésüül:

A 41. LIT Dion lovassági ezrednél betöltött szanitécparancsnoki tisztét a legnehezebb körülmények között a legnagyobb ambícióval és példaértékű odaadással látta el.

XII. hó 8.-án Bodsanówtól délre bátran, a LEGERŐSEBB közvetlen ellenséges gyalogsági tűzben nyújtott orvosi segítséget súlyosan sérült bajtársának, vitéz Tóthváradynak, amivel megakadályozta, hogy az a sebesülés miatt elvérezzen.

A brigadéros szakvéleménye: Egyetértek, legmelegebben ajánlom.

Schamschula Gm.M.P.

Legf.d.elism.

1915. évi 20.sz.R.K.”⁷⁹

Benárd kiváló haditettéről, annak huszonötödik évfordulóján a *Magyar Országos Tudósító* 1939. december 7-i számának „A világháború naplójából...” című rovata is megemlékezett, s így idézte fel a történeteket:

„Benárd Ágoston dr. ezredorvos, a volt szabadkai 4. honvédhuszárezred II. osztályának orvosfőnöke 1914. december 8-án, [kiemelés az eredeti szövegben] a Krakó-környéki Bodsanow községnél a legnagyobb ellenséges tűzben, saját életének kockáztatásával mentette meg a súlyosan sebesült Tóthvárady huszárszázados életét, akit a legveszélyesebb helyzetben első segítségben részesített és ezzel az elvérzését megakadályozta. E bátor és bajtársias magatartásáért Benárd dr. ezredorvos legfelsőbb elismerésben részesült.”⁸⁰

⁷⁸ Rendeleti Közlöny. 1915. 883.old. Rend. sz. 2461/eln. 1915 márc. 4.

⁷⁹ HL. Kitüntetési Javaslatok. 1914./1522.

⁸⁰ Magyar Országos Tudósító. XXI. évf. 311. szám. Budapest, 1939. december 7.

A fenti dokumentumokban idézettek szerint Benárd Ágost 1914. október-decemberében a m. kir. 4. honvéd huszárezrednél teljesített szolgálatot. Ezt igazolják azok az 1914. november 23-i és 1914. december 29-i postabélyegzővel ellátott levelezőlapok⁸¹ is, amelyeket Miklós fiának küldött. Ezen Dr. Benárd Ágost, mint a m. kir. 4. honvéd huszárezred 2. osztályának ezredorvos, orvos főnöke szerepel feladóként.

Benárdot 1915 márciusában a 41. hadosztály alárendeltségébe tartozó m. kir. 31. veszprémi gyalogezredhez vezényelték. Állomáshelyére 1915. március 25-én vonult be, ahol azonnal átvette az ezred orvos főnöki teendőit.⁸² A 31-esek ekkor az Északkeleti-Kárpátok 800-1000 méter magas hegyei között található 683 méter magasán fekvő lupkóvi (palotai)-hágó keleti, galíciai előterében folytattak védelmi harcokat. Az ezredsegélyhely, melynek irányítását Benárd átvette, Rabe község közelébe települt, a Kraglica és a Chryszczata hegyek közötti, 816 méter magasságban található Zebrak-nyeregbe.⁸³

Benárd még csak ismerkedhetett új beosztásával, amikor megérkezését követően néhány nappal, 1915. március 30-án nagy erejű orosz támadás érte a hadosztály ezredeit. Az orosz tüzérség – kihasználva a „borus, zimankós, ködlepte”⁸⁴ éjszakát – már éjfélkor megkezdte a 860-as magaslat folyamatos ágyúzását. A tüzérségi előkészítést hajnali két órakor az orosz gyalogság támadása követte. A sűrű ködben és éjszakai sötétségben végrehajtott orosz előrenyomulás 150 méterre megközelítette a magyar állásokat. Ennek észlelését követően a honvédek tüzet nyitottak a támadókra. A hadosztály két ezredének, a 20. nagykanizsai és a 32. dési honvéd gyalogezredeknek a védelmi vonalában általános tűzharc bontakozott ki, amely hajnali hat óráig tartott. Ekkor az oroszok újabb nagy erejű támadást indítottak, melynek eredményeként áttörték a 32-esek állásait, s benyomultak azokba. Az ezred kénytelen volt visszavonulni, amely valójában visszaözlést jelentett. Ezt a 32-esek ezredparancsnoka, Reichard alezredes sem tudta megakadályozni, aki közben megsebesült, de még így sebesülten is parancsokat adva próbálta menteni a menthetőt. Reichard alezredes sebesülésének ellátására Benárd Ágost ezredorvost rendelték ki a Zebrak-nyeregben lévő ezredsegélyhelyről. A rendkívül nehéz, hegyes, erdős terepen, a korlátozott látási viszonyok közepette, Benárdnak sikerült megközelítenie a 32-es ezredparancsnokság harcálláspontját. Segíteni azonban már nem tudott. Az oroszok ugyanis éppen Benárd megérkezésekor özlönlötték el a harcálláspontot és fegyverezték le a 32-esek román nemzetiségű katonáit. Benárd még látta, hogy a Reichard alezredes sebesülését ellátni akaró Brezsni 32-es orvos főnököt annak ellenére, hogy az a vörös kereszttel ellátott karszalagjára mutatott, az oroszok

---

⁸¹ A Dr. Benárd Ágost által küldött levelezőlapok Benárd Nikolett tulajdonában.

⁸² HERCZEGH (1936): 146.

⁸³ RAINER (2011): 13.

⁸⁴ HERCZEGH (1936): 147.

közvetlen közletről lelőtték. Közben az oroszok felfedezték Benárdot. Ezúttal sem törődve a rajta lévő vörös kereszttel ellátott karszalaggal, Benárdot is célba vették. Benárdot csak gyorsasága és lélekjelenléte mentette meg a biztos haláltól. Megelőzte az őt célba vevő orosz katonát és mielőtt az lőhetett volna, revolverével végzett vele. Benárd tehát nem tudott segíteni Reichard alezredesen, aki sebesülten orosz fogságba esett. Rádásul látta, hogy ezredorvos kollégájával miként végzett az ellenség. Benárd tehát nem tehetett mást, minthogy azonnal visszarohtant a Zebrakra, jelentette Reichard alezredes fogságba kerülését és az áttörés tényét, s azonnal hozzákezdett az ezredsegélyhely kiürítéséhez és biztonságos helyre történő telepítéséhez.⁸⁵

Benárd Ágost 1915. április 20-ig volt a m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred ezredorvosa. Az ezredétől betegen, valójában alig egy hónapos ezredorvosi szolgálat után volt kénytelen távozni.⁸⁶ Ez alatt a rövid időszak alatt azonban kivívta katonái és felettesei elismerését. Ezt bizonyítja, hogy a m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred 1936-ban megjelent ezredtörténete több helyen is megemlíti és kiemeli hősiességét, s a kötet arcképcsarnokában is szerepel a neve (előnevét helytelenül szilvágyi helyett szélvahegyinek írva) a portréja és az első világháborús kitüntetéseinek felsorolása.⁸⁷

Benárdot hamarosan a 4/13. mozgó tartalékkórházhoz vezényelték át, melynek közel másfél évig parancsnoka lett. A mozgó tartalékkórházakat a hadsereget követő tábori kórházak felváltására a hadszíntéren alakították ki. Településüket az illetékes hadsereg parancsnoksága határozta meg. Önálló intézetekként, a tábori kórházakkal azonos feladattal és szolgálati hatáskörrel rendelkeztek. Kötelékükbe tartozott egy tartalék gyógyszerár is. A mozgó tartalékkórházak a tábori kórházak befogadóképességének azonban csupán harmadrészével rendelkeztek.⁸⁸

Dr. Benárd Ágost szolgálati helyének elhagyásakor, illetve onnan történt elvezénylésekor újabb kitüntetésben részesült. Megkapta a hadidíszítményes Ferenc József rend lovagkeresztjét.⁸⁹ A kitüntetési javaslatot a K.u.k. 2. Armeekommando vezérkara terjesztette fel:

„Dr. Benárd Ágoston a 4/13./mozgó tartalékkórháznál beo. 17. honv. gy. ezredbeli tr. ezredorvos.

K.u.K. 2. Armeekommando San. Chef. KITŰNTETÉSI JAVASLATA 1919. XI/6.

⁸⁵ Uo. 147.

⁸⁶ Uo. 151.

⁸⁷ Uo. 367.

⁸⁸ KISS Gábor (2000): *A m. kir. honvédség egészségügyi intézetei, 1868–1914.* AD ACTA. A Hadtörténelmi Levéltár évkönyve 2000. Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok. Sorozatszerkesztő dr. SZIJJ Jolán. Szerkesztette: dr. LENKEFI Ferenc. PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest.

<http://mek.oszk.hu/04800/04871/html/#59>. 2014. szeptember

⁸⁹ *Rendeleti Közlöny.* 1916. 213.

Az ellenség előtt teljesített kitűnő és önfeláldozó szolgálati elismerésül:

*A 4/13-as mobil tábori kórház, mely 1915 július végéig Chyrowban, 1915 szeptember közepéig Lembergben, majd október 18.-án ismét Chyrowban állomásozott, vezetőjeként az intézményt legnehezebb körülmények között, rövid idő alatt példaértékű kórházzá alakította, amelyben a sebesültek és a fertőző betegek kiváló ellátásban részesültek, mindamellett a sebészeti kezeléseket is irányította. Ugyanígy a kórház 1915 szeptemberétől 1916 októberéig tartó zloczowi állomásozása alatt minden vele szemben támasztott követelménynek a legkielégítőbb módon megfelelt, ahol is a kórházparancsnok majd másfél éven keresztül egy harctéri kórházat kifogástalanul vezetett, így egy legmagasabb szintű kitüntetésre különös mértékben érdemesnek tűnik.*⁹⁰

Dr. Benárd Ágost további első világháborús tevékenysége jelenleg források hiányában nem adatolható. Valamennyi olyan életrajzában, amely később, mint nemzetgyűlési és országgyűlési képviselőről készült és megjelent, következetesen ötven havi frontszolgálatról írnak. Nincs okunk kételkedni tehát abban, hogy dr. Benárd Ágost százados a háború 1917-1918-as hadiéveiben is mint honvéd ezredorvos teljesített különböző alakulatoknál szolgálatot. Az első világháború során a harctereken nyújtott teljesítményért pedig Benárd Ágost megkapta a fentebb már említett Ferenc József Rend lovagkeresztjét, a Katonai Érdemkereszt szalagján, valamint az Ezüst Katonai érdemérmét a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal, a Vöröskereszt II. osztályú Díszjelvényét, hadidíszítménnyel, valamint a Károly csapatkeresztet.⁹¹ Az 1918 őszén hazatérő, a fronton szigorú katonai fegyelmhez szokott Benárd döbbenetesen konstataulta az országban tapasztalható kaotikus állapotokat. A felgyülemelő szociális feszültségeket kezelni képtelen Károlyi-kormányzat következetes bírálójaként hamarosan a keresztényszocialista mozgalom budai kerületének meghatározó szereplőjévé vált. Elfogadottságát és népszerűségét csak növelte a szegények és elesettek iránt érzett szociális érzékenysége, és sokan emlékeztek még arra, hogy a háború előtti években a budapesti I. kerületi Munkásbiztosító Pénztár orvosaként, majd sebészeti főorvosaként Kelenföldön és Lágymányoson ingyenes gyógykezelésben részesítette a rászorultakat.⁹²

A magyarországi kommün bukását követően Benárd Ágost a korábbiaknál még nagyobb energiával és lendülettel vetette bele magát a hazai politikai életbe. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár újonnan kinevezett igazgatójaként⁹³ haladéktalanul hozzákezdett a szervezet átalakításá-

⁹⁰ HL. Kitüntetési Javaslatok. 1916/ 23800.

⁹¹ PEKÁR Gyula: *Vitézek évkönyve* 2. Budapest, 1928. 31.; *Vitézek albuma*. Budapest, 2003. 161.; HERCZEG (1936): 367. Ezúton köszönöm Pandula Attilának a kitüntetések pontos beazonosításához nyújtott szakmai segítségét.

⁹² VIDOR Gyula (1921): *Nemzetgyűlési Almanach 1920-1922*. Budapest. 24.

⁹³ Uo. 24.

hoz és a proletárdiktatúra alatt magukat kompromittált tisztségviselők eltávolításához. Benárd nagyszabású politikai tisztogatásba kezdett,⁹⁴ s ez megalapozta számára a további politikai karriert. 1919 novemberében politikai és adminisztratív államtitkári kinevezést kapott a Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumba, majd az 1920. március 15-én megalakult Simonyi-Semadam-kormány népjóléti és munkaügyi minisztere lett.⁹⁵ A frissen kinevezett miniszter ekkor már nemzetgyűlési képviselő is volt. Az 1920. január 25-26-án megtartott nemzetgyűlési választásokon ugyanis Benárdot a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja programjával, de a Keresztényszocialista Párt jelöltjeként Budapest II. választókerületében elsőprő többséggel juttatták mandátumhoz a választók.⁹⁶

1920. május-június fordulóján, amikor a minisztertanácsban éles vita bontakozott ki arról, hogy kik legyenek a békediktátum magyar aláírói, Benárd neve többször is szóba került. Ő azonban ezt egészen az 1920. május 31-i kormányülésig határozottan visszautasította. Csak ekkor, Simonyi-Semadam Sándor miniszterelnök, Teleki Pál külügyminiszter és Horthy Miklós kormányzó személyes kérésének eleget téve vállalta e hátlátlan feladatot.⁹⁷

---

⁹⁴ Nemzetgyűlési napló, 1922. I. kötet. 1922. jún. 19.-1922. júl. 12. 1922-13 (1922-I-280)

⁹⁵ BÖLÖNY-HUBAI (2004): 95.

⁹⁶ GERGELY Jenő (1977): *A keresztényszocializmus Magyarországon 1903-1923*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. 287. VIDOR (1921): 25.

⁹⁷ MOL K 27 (1920. 05. 31.) 2-17.; (VIZI 2010/b: 121-127. VIZI (2014): 70-76.)